

Иван Богојевић

•

ВЕЛИКА УЛОГА

Иван Богојевић

ВЕЛИКА УЛОГА

Nova Nova
ПОЕТИКА

ПРВИ ДЕО

Луд је свако ко није лопов.

Рићолеџо, Верди

Сваке јесени неко би напустио улицу у којој смо живели. Породице би одлазиле у гласној журби у сива, олујна јутра. Самци и самице криомице под окриљем тешке шаренградске ноћи. За њима нису остајали трагови и ми бисмо брзо заборавили да су ти људи међу нама живели. Нико се није обазирао на претрпане аутомобиле, нити махао мусавој деци која су очајно гледала низ празан, сивкаст друм. Капије би зашкрипале и утихнуле. Мотори би забрундали под теретом успомена али би и тај опроштајни крик прогутала страшна шаренградска тишина. Јаке јесење кише спрале би земљу у двориштима а олујни планински ветрови однели и последње мирисе живота из напуштених кућа.

У то доба лица су нам била млада, срца ватрена, језици бритки а ваздух барутан. Наша стубишта кужно су заударала али амбиција да у животу одиграмо Велике улоге водила нас је напред.

Очеви су нам били занесењаци.

У дуга, шаренградска поподнева бескрајно су расправљали о миту, херојству и страдању. *Судбина, судбина*, одзвањало је заједничким двориштем испод ниског неба. Мајке су нам биле дурашне, тврдих седефастих очију али са епизодним улогама у фантастичном свету својих мужева. Дању су кувале у великим лонцима, рибале подове и бринуле о деци а у сумрак сетно би певушиле.

Искуства су као што знате преносива али за нас у то доба преносива је била једино жудња. Прво што Вам могу рећи о жудњи јесте да је она уско повезана са жућкастом прашином која је падала са фасада наших трошних кућа. Друго што Вам могу рећи о жудњи јесте да је она вековима имала исте певаче и исте мотиве. Треће што Вам могу рећи о тој курви жудњи јесте да је она била срж наше побуне.

Због жудње смо, даме и господо, одлучили да себи а не другима будемо хероји.

У то херојско доба лета су била жарка и брза као шарене слике на калеидоскопу. Дању смо се купали на леденим изворима и љубили тек процвале девојке по скривеним четинарским шумама а ноћу смо шпартали чаршијским сокацима. Пред зору, крволочно попут вукова завијали бисмо по забаченим бирташким избама. Пристојан свет од нас је зазирао. Многи наивни младићи и данас памте бес наших песница. Не једном, за нама су у џаковима износили срчу.

Као што рекох, лета су била жарка и брза али су зато јесени биле летаргичне. Са првим кишама свет би побегао са улице а страшна шаренградска тишина охладила би и најватренија срца. Тада би се прозлили. Очи би нам лудачки засијале, руке отежале од нерада и ми бисмо данима тумарали наоколо са лицима искривљеним од беса. Сећам се како су дрвореди белих бреза злокобно шуштали док смо ми гризли усне од мрачног задовољства сањајући Велике улоге.

О томе ћу Вам причати касније, дуже и подробније када се мало боље упознамо и када стекнем Ваше симпатије а сада желим да Вам испричам како сам се нашао у улози лопова. Имао сам седамнаест година када сам у бифеу Шаренац упознао Вулета кога су сви у граду звали Тата. Вуле је био најпознатији шаренградски лопов који је на свет гледао ведрим, зеленим очима. Тог поподнева захваљивао се Хермесу на брзим прстима, лагано испијајући виски.

– Ћале, упитао сам мангупски, може ли се живети са жудњом у срцу?

Неколико тренутака Вуле ме је радознано посматрао. Очи су му биле зажарене а муњевити прсти ротирали су кутију цигарета.

– Само се тако да живети, рекао је помирљиво.

– Питај га шта ће бити ако нас ухвате, шапнуо је мој ортак кога ћете на страницама које следе добро упознати.

– Ђале, а шта ако паднемо, шта ће бити, да ли ће нас батинати?

– Како се зовеш? – узвратио је питањем и био је то једини пут да ми се обратио.

– Гвозден, рекао сам поносно. Зову ме Гвоздени.

– Да ли је теби матори васпитач у Сивом дому? – упитао је стиснутих очију као да се нечега присећа.

– Пензионисан је због астме, слагао сам.

– Тебе ће батинати, рекао је и одмахнуо руком као да од себе тера неку велику беду. О, како ће те само батинати...

Ноћ је потамнела наша као млеко бела лица. Било нас је троје. Ја сам био вођа праведника. Он и она били су моји војници. Звучи као почетак модерне бајке, оне у којој се он обогати, ожени њоме а њега постави за шефа обезбеђења.

Магацин са дефицитарном робом налазио се изван града. Прешли смо пругу и наставили земљаним путељком. Ноћ је била топла и мрачна. Ни за тренутак нисмо посумњали у своје честољубље. Када се руше краљевства и падају империје, довитљивост се има сматрати за врлину и ако сте једном на томе изградили вредносни систем касно је да се сада позивате на грађански морал.

Чим смо ушли у село огласили су се изгладнели пси. Имао сам утисак да ступамо у утврђен и добро чуван логор. Неколико сијалица упалило се на тремовима кућа. Неколико пара очију засветлуцало је у мраку. Нисмо се обазирали на неповерљиве погледе испод црних марама. Облак сумње пратио нас је као шугав пас док смо корачали селом. Из неких кућа чула се свадбена музика. Друге су биле завијене у црно. У земљи је беснео рат. Није нас било брига за рат. Све што смо желели било је да задовољимо жудњу у срцу.

Данас знам да све вавилонске куле болују од божије статике и да сва друштвена опадања започињу кварењем омладине али у оно време видео сам само како се излози продавница беле од бесмисла и како сви гледају у свој тањир.

Неки су због тога постали бизарни.

Неки беспризорни.

Један комшија клањао се у огледалу свом инату.

Други се хвалио како уме да трчи четвороношке.

Свет је постао суманут и то више није крио а још су јудејски пророци од лудила света побегли у пустињу.

Били смо на пушкомет од магацина.

Знао сам да вечерас морам *сћићи и ућећи и на сирашном месту постојајати*.

План је био да она шармира чувара, да он пази на задњу капију а да се ја ушуњам у магацин и напуним торбе.

Почело је добро.

Ушла је уплахирана у дашчану портирницу и рекла: Изгубила сам се. Молим Вас, позовите ми такси!

– Шта се десило? – упитао је.

– Раскинула сам се са дечком, изјурила из кола и залутала!

– Таксију ће требати времена да дође, рекао је. Данас је Михољдан а њега слави и ово и суседно село. Да попијемо пиће?

– Може, сложила се, али само малчице.

Села је и високо прекрстила ноге.

Очи су му заиграле.

Била је млада као капља росе и еротична као Венера док излази из морске пене.

Прикрао сам се магацину, ниско држећи тело. Лак корак и дрска храброст биле су заштитни знак мојих акција. Облепио сам парче стакла широком траком и разбио га лактом. Трака је спречила да се стакло разбије на комаде и узбуди чувара. Тај штос видео сам у *Сивом дому*, у епизоди у којој Чомбе разбија огледало у купатилу а онда сви из прве екипе комадићима стакла режу вене јер не могу више да подносе батињање суровог васпитача Белог. Сви у Шаренграду су знали да је модел за карактер Белог мој отац Људевит.

Пажљиво сам провукао руку и откачио резу. Врата су тек незнатно зашкрипала. Ноћ је била топла и мрачна и чувар је

држао одшкринута врата портирнице. Као сенка увукао сам се у магацин. Срце ми је лудачки лупало али су ми прсти били брзи. Гледано из данашње перспективе, наше методе биле су примитивне али су зато наше идеје биле превратничке. Нико није слутео да ће наше поколење *реформисати* морал и на тај начин уништити традиционално друштво.

– Не личиш на ноћног чувара, рекла је када је разговор најједном запео јер је сиромаштво препрека за све, па и за ђаскање са младом и лепом женом.

– Радио сам као инжењер у Машинској индустрији али месецима нисмо добијали плате, рекао је. Вероватно бих тамо и остао да летос у кругу фабрике нису организовали Радничке игре. Тог јутра пришао ми је директор и рекао да се ове године такмичи само у једној дисциплини, у скоку у даљ и да је прва награда пет килограма роштиљских кобасица. У први мах помислио сам да се он само грубо шали јер је био козер, округлог, једрог лица који се по читав дан шеткао халама и шалама пецкао раднике као у време док је био пословођа. Али не, награда је већ стајала на столу крај записничара умотана у бели касапски папир. Када сам то видео осетио сам како ме понижење попут маља удара у главу. Нас су у школи учили да интересе радника треба да штите просвећени а ја сам себе сматрао просвећеним. Жестоко сам се побунио али брзо су ме ућуткали. Радници су отрчали на такмичење а ја сам остао сам, као велика грешка природе. Е тада сам схватио да су сва моја одрицања била јалова. Да су сва трпљења мојих родитеља била узалудна. Посматрао сам људе у чији сам пролетерски дух веровао и видео како се из петних жила упињу да прескоче белу линију. Чак и они отежалих стомака и кратких, пачијих ногу, пинтери и магационери, скакали су и падали један преко другог као несташна деца. И када сам поверовао да сам довољно видео и да је време да негде одем и да се добро напијем, појавио се генерални, сав киптећи од беса. Будало, рекао ми је, све што они желе је да причају вицеве и жваћу кобасице, а теби не гине суспензија.

– Страшно, рекла је. Овим градом као да је завладало неко проклетство.

– Тачно тако, сложио се.

Био сам на вратима. У рукама сам држао две тешке торбе пуне иностране робе. Бисаге крцате драгоценостима. Било је ту вискија, кафе, цигарета, козметике. Осећао сам се моћно држећи то благо у рукама. Цивилизовано, оптимистично... А онда је заварничило. Ноћно небо запарао је рафал из аутоматске пушке. Одзвонило је као у филмовима.

– Мајку им гецованску, рекао је ноћни чувар, опет шенлуче! У селу има добровољаца. Ту у близини потока им је база. Сви су они на фронту подивљали. Дању изводе обуку а ноћу лочу по кафанама. Када им у неко доба донесу рачун, они изваде бомбу на сто и питају: *Да ли је у реду да ово никад не илаишимо?* Ако упадну у магацин, остаћу и без овог посла а имам мало дете и трудну жену код куће. Морам да видим шта се дешава.

– Сипај ми још једно пиће, рекла је као да његовој забринутости не придаје никакву пажњу.

То је побудило сумњу. Гледао је у њу нетремице.

– Има ли згодни татица неку девојчицу са стране да га исцеди као лимун и ослободи стреса? – упитала је и као мачка стала да се увија око њега.

То је било превише. Није био баш толико глуп. Креснуо је прекидач и рефлектори су осветлили прилаз и оба улаза у магацин.

– Да ниси мрднула, процедио је и репетирао пушку.

Када се светло упалило, мој ортак дао се у силовит бег. Људи су углавном бедници. Кукавице. Временом то прихватите. Фрајер је запалио преко њиве а ја сам као индијанац без иједног пера на глави пао на делу.

Не знам шта ме је спопало али из мене је провалио неконтролисан, лудачки смех. Хистерично сам се смејао и лупао дланом о земљу као суманут. Толико сам се смејао да ми се у једном тренутку укочила вилица.